

CZU 331.101:631.158(478)

**ACTIVITATEA SALARIALĂ A POPULAȚIEI ÎN SECTORUL AGRAR DIN
REPUBLICA MOLDOVA**

Doga Valeriu – dr. hab., prof. univ., INCE,
vdoga@mail.ru
Colesnicova Tatiana – dr., conf. cercet., INCE,
ctania@gmail.com
Zgadova Natalia – dr., conf. univ, Одесская
государственная академия технического
регулирувания и качества, Украина

Sectorul agrar în structura economiei naționale reprezintă o ramură de bază a dezvoltării acesteia și se manifestă ca o direcție de activitate importantă și complexă, cu toate particularitățile și consecințele social-economice ale țării. În condițiile Republicii Moldova sectorul agrar constituie un element caracteristic civilizației contemporane europene și este cea mai răspândită activitate. Acest sector este și în viitor apropiat, va fi una din ramurile de dezvoltarea căreia depinde nu numai asigurarea unei structuri alimentare echilibrate, ce este foarte important pentru societatea întregime, dar fiind și o sursă importantă de materie primă pentru alte ramuri de dezvoltare ale economiei naționale. În sectorul agrar activează circa 40%

din forța de muncă din țară. Cu toate că pe parcursul ultimului deceniu, rezultate remarcabile și performante în sectorul agrar nu au fost obținute, totuși nici nu au fost cele mai slabe

Tabelul 1.

Evoluția volumului de producție în sectorul agrar, mild. lei

	PIB, prețuri curente	Volumul producției sectorului agrar	Ponderea sectorului agrar în PIB, %
2014	112,05	14,62	12,6
2015	145,75	16,77	11,5
2016	160,81	18,33	11,4
2017	178,88	20,52	11,5
2018	190,07	19,31	10,2
2018 în % de 2017	106,25	94,1	-1,3

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

În general, economia Republicii Moldova în ultimii 5 ani se găsește în creștere mică 3-5 la sută, astfel Produsul Intern Brut (PIB) însumând circa 190,07 mild. lei în a.2018. În mare parte, creșterea economică se datorează recoltei agricole, care a fost în creștere, astfel agricultura contribuind la creșterea PIB cu 1,06%, deținând o pondere de peste 10%, față de a.2014 PIB a crescut cu 32,1%, iar volumul producției sectorului agrar a crescut cu +4,7%. Împreună cu industria alimentară, sectorul agrar asigură circa 26% din PIB și deține o cotă impunătoare în export

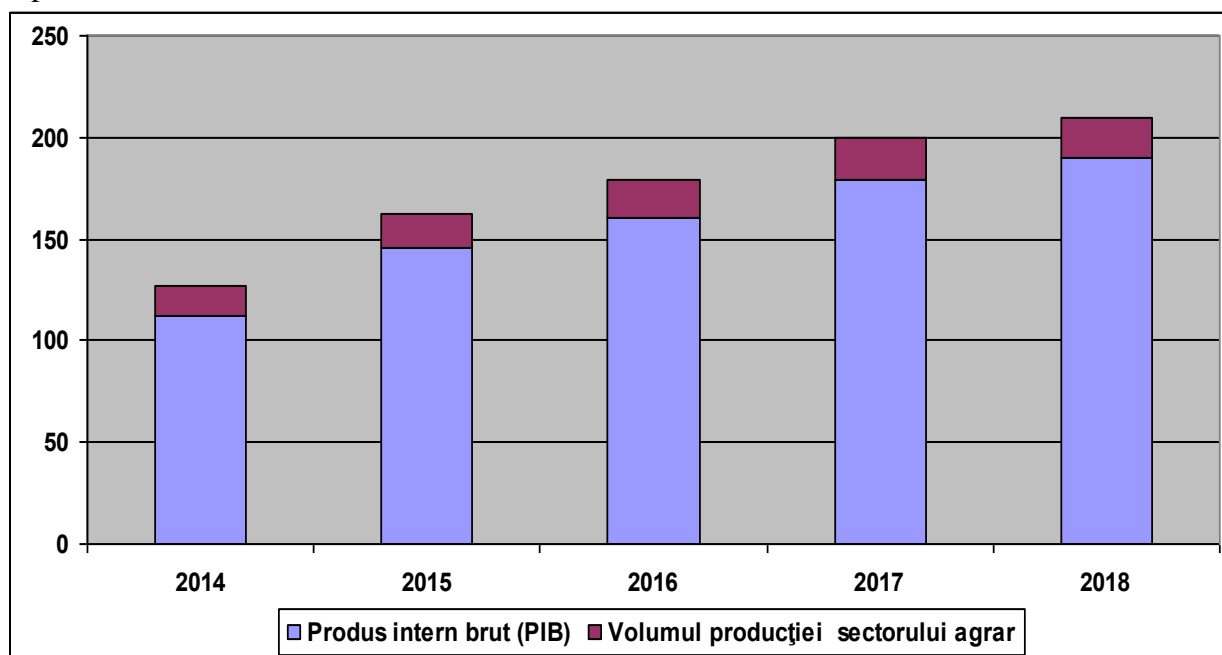


Fig.1 Ponderea sectorului agrar în PIB a Republicii Moldova

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Figura 1 ilustrează tendințele și evoluția indicatorului PIB și a volumului producției sectorului agrar în perioada anilor 2014-2018, în care se reflectă și rolul și importanța acestuia pentru economia țării.

O importanță majoră în activitatea economiei are populația antrenată în sectorul agricol. Un indicator care caracterizează activitatea economică în mediu rural și mai ales în sectorul agrar prezintă numărul mediu anual al populației ocupate. Pe parcursul anilor 2014-2018 din populația ocupată în mediul rural, peste 50% a alcătuit populația ocupată în sectorul agrar. Începând cu anul 2014-2017 populația ocupată a avut o tendință de creștere până în anul 2017 când a atins

respectiv 781,0 mii persoane în mediul sectorului agrar 390 mii persoane sau 49,9%. După aceasta în anul 2018sa redus cu 64,7 mii față de a.2017și constituie 716,0 mii persoane. In sectorul agrar, din potrivă, populația ocupată sa mărit cu 37,1 mii și în anul 2018 constituie 427,1 mii sau 59,6%. Aceasta demonstrează că vectorul atractiv treptat se schimbă spre alte sectoarele ramurale în mediul rural ale economiei naționale.

Tabelul 2.

Evoluția populației ocupate în mediul rural, mii persoane

	2014	2015	2016	2017	2018	2018 / 2014, %
Total	646,9	648,3	759,7	781	716,3	110,7
Sectorul agrar	361,1	368,1	411	390	427,1	118,3
ponderea,%	55,8	56,8	54,1	49,9	59,6	+3,8 p.p.
Alte sectoare	285,8	280,2	348,7	391	289,2	101,2
ponderea,%	44,2	43,2	45,9	50,1	40,4	-3,8 p.p.

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

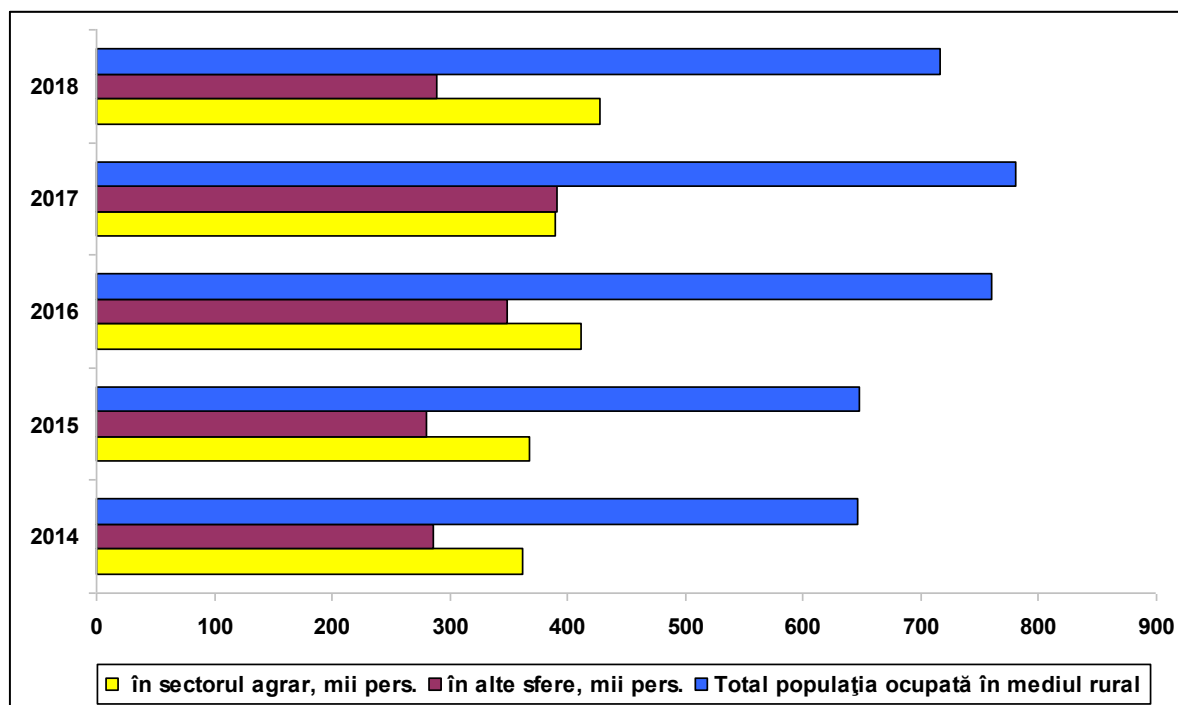


Fig. 2. Evoluția populației ocupate în mediul rural

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Studiul impactului anumitor tipuri de producție asupra ritmului volumului total al producției agricole în anul 2018 față de anul 2017 și 2014 indică, că o influență pozitivă mai semnificativă a avut creșterea producției porumb pentru boabe respectiv cu 3,3% și 18,6%, floarea soarelui o scădere cu -2,1% și creștere cu 44,2%, fructe și pomușoare o creștere cu 34,2% și 79,9%, struguri 8,1% și 22,9%, vite și păsări (în masă vie) -20,5% și -0,6%. La unele producții

a.2017 față de a.2016 a crescut dar față de a.2014 sa micșorat, ca exemplu, soia sa majorat cu 23,4%, față de a.2014 sa micșorat cu -53%, legume sa micșorat cu -5,5%, față de a.2014 sa micșorat cu -10%, sfeclă de zahăr în așa comparație sa micșorat cu -20,3% dar față de anul 2014 sa micșorat cu -48%. Creșterea și scăderea volumului de producție se explică datorita faptului influenței pieței instabile de desfacere, factorilor puțin controlabile în activitatea tehnologică și alți factori care nu exclud riscurile natural climatice.

Micșorarea producției animaliere în gospodăriile de toate categoriile a avut loc datorită micșorării producției de vite și păsări în masă vie în a.2018 față de a.2017 cu -30,5%, dar în comparație cu a.2014 sa micșorat cu -0,6%, volumului producției de ouă sa micșorat respectiv cu -2,6%, dar față de a.2014 sa majorat cu 6,8%. Producția de lapte s-a diminuat în a. 2018 cu -15% față de a.2017 și cu 21,6% față de a.2014.

Micșorarea producției de vite și păsări (în masă vie) a avut loc din cauza micșorării efectivului de animale în sectorul de întreprinderi agricole și gospodării populației și din cauza greutăților alimentației efectivului de animale și păsări, luând în considerație anii climateric nefavorabile pentru creșterea produselor de hrană acestora.

Tabelul 3.

Principalele produse agricole obținute în gospodăriile de toate categoriile

	Producția, mii tone					2018/2014, %
	2014	2015	2016	2017	2018	
Total producția agricolă	x	x	x	x	x	x
Producția vegetală, din care:	x	x	x	x	x	x
Cereale și leguminoase boabe – total	2922	2206	2993	3355	3467	118,6
- inclusiv: grâu	1102	922	1293	1257	1163	105,5
porumb pentru boabe	1556	1077	1392	1773	2074	133,3
floarea soarelui	547	485	677	804	789	137,5
sfeclă de zahăr	1356	537	665	876	707	-52,1
tutun	1,4	1,2	0,9	1,0	0,7	-50,0
soe	109	48	42	47	58	-53,2

bostănoase	47	54	67	56	46	-98,0
cartofi	268	158	214	197	175	-65,3
Legume – total	327	246	293	310	293	-86,5
Fructei și pomușoare – total	497	486	596	666	894	180,0
struguri	594	599	616	675	730	123,0
Producția animalieră, din care:	x	x	x	x	x	x
vite și păsări (în masă vie)	164	174	184	205	163	-99,4
lapte	525	520	504	485	412	-78,5
ouă (mil. buc.)	645	629	674	707	689	106,8

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Schimbări simțitoare numai în ultimii 2 ani (2017-2018) se observă și în segmentul zootehnie. La 1 ianuarie 2018 efectivul de bovine a diminuat față de același datat în anul precedent atât în întreprinderile agricole, cât și în gospodăriile populației. În a.2018 efectivul de bovine a deminuat cu 22,7 mii capete față de a.2017 și a constituit 11,3%. Efectivul de vaci în a.2018 a deminuat cu 14,2 mii față de a.2017, numai în gospodăriile populației sa deminuat cu 14,2 mii față de a.2017. Sa deminuat și efectivul de porcine cu 25,5 mii capete sau cu 5,6%. În a.2018 cât și în a.2017 ponderea efectivului de animale (bovine, vaci, porcine, ovine și caprine, predominantă în gospodăriile populației și constituie mai mult de 80%, ca excepția efectivul de porcine în gospodăriile populației constituie mai mult de 50% în acest ani.

Tabelul 4.

Efectivul de animale (în toate gospodăriile) la 1 ianuarie

	mii capete		2018/2017, %	Ponderea, %	
	2017	2018		2017	2018
Bovine – total, din care:	182	167	88,7	100,0	11,0
-în întreprinderile agricole	17,5	17,2	98,3	9,5	10,6
-în gospodăriile populației	167,8	145,4	86,6	90,5	89,4
dinele vaci, din care:	123	110,2	88,6	100,0	100,0
-în întreprinderile agricole	5,4	5,3	98,1	4,3	4,8
-în gospodăriile populației	119,0	104,9	88,1	95,7	95,2

Porcine total, dincare:	432,0	431,5	94,4	100,0	100,0
-în întreprinderile agricole	192,7	203,7	105,7	42,2	47,2
-în gospodăriile populației	264,3	227,8	86,2	57,8	52,8
Ovineși caprine total, dincare	878	864,8	98,2	100,0	100,0
-în întreprinderile agricole	26,0	29,2	112,3	3,0	3,4
-în gospodăriile populației	854,2	835,6	97,8	97,0	96,6
Păsări (întreprinderi agricole)	439,0	5108,1	115,1	x	x

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Producția agricolă pe locuitor. Un indicator important caracteristic activității gospodăriilor agricole, reprezintă volumul producției agricole obținute per locuitor, care indică nivelul aprovizionării cu principalele produse vitale pentru om. În perioada anilor 2014-2018, media anuală de cereale pe locuitor a constituit 839,7 kg, însă în unii ani producerea a variat cu mult sub nivelul mediu. În anul 2015 producția de cereale pe locuitor a înregistrat doar 621 kg, cel mai mic nivel în ultimii 5 ani. Neuniform a evoluat majoritatea culturilor agricole: în unele cazuri depășind normele recomandate, în altele – cu mult sub acest nivel. Produsele de zootehnie (lapte, carne, ouă) au fost realizate preponderent sub normele recomandate de consum necesar.

Tabelul 5.

Evoluția principalelor produse agricole pe locuitor, kg

	2014	2015	2016	2017	2018	2018/2014, %
1. Cereale	822	621	831	946	978,6	119,0
2. Floarea soarelui	154	136	190	226,6	222,7	144,6
3. Sfeclă de zahăr	381	151	187	246,9	199,6	52,4
4. Cartofi	75	44	60	55,5	49,4	64,5
5. Legume	92	63	82	87,4	79,9	86,8
6. Fructe	140	137	167	187,7	252,3	180,2
7. Carne	32	...	52	57,8	46,0	143,7
8. Lapte	148	...	142	136,7	116,3	78,6
9. Ouă, buc.	175	...	182	199,3	194,9	111,4

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Dacă comparăm a.2017 cu a.2016 putem observa ca în scădere a fost laptele, legumele, cartofii respectiv cu 3,7%; 5,0% și 7,5%.

În comparație a.2017 cu a.2014 în scădere sunt sfeclă de zahăr cu 35,2%, cartofi cu 26%, legume cu 5%, lapte cu 7,6%.

Mișcările populației ocupate în mediul rural este influențat de mai mulți factori social-economice, dar important din ei este câștigul salarial în sectorul agrar care este sursa principală care influențează nivelul de trai a populației în mediul rural, ținând cont de și faptul ca peste 50% din angajați activează în sectorul agrar.

Nivelul câștigului salarial în sectorul agricol. Conform datelor statistice se observă o creștere stabilă a câștigului salarial mediu lunar al unui salariat din agricultură pe tot parcursul anilor 2014-2018 cu ritmurile de creștere respectiv 1,1%. În anul 2014 salarial lunar pe economie a constituit 4089,7 lei iar în agricultură – 2708,9 lei, iar în anul 2018 câștigul salarial pe economie a constituit 6446,1 lei majorându-se de 1,6 ori, față de anul 2014 iar în agricultură creșterea a înregistrat 1,6 ori alcătuind 4318,4 lei respectiv cu 57,6% pe economie și în agricultură respectiv 59,4%.

Dacă în anul 2014 salariu mediu în agricultură a constituit 66,2% din salariu mediu pe economie, apoi în anul 2018 acest indicator a înregistrat 67,0% majorându-se cu 0,8 p.p. În anul 2018 comparativ cu anul 2017 salariu mediu pe economie s-a majorat cu 749,0 lei (13,2%), iar în sectorul agrar a crescut cu 520,4 lei (13,7)%, ori cu un ritm mediu de majorare cu 0,5 p.p.

Tabelul 6.

Evoluția câștigului salarial mediu lunar pe economie și în agricultură

Indicatori	2014	2015	2016	2017	2018	2018/ 2014, %
1. Câștigul mediu lunar al unui salariat pe economie, lei	4089,7	4610,9	5084,0	5697,1	6446,1	157,6
2. Câștigul mediu lunar în agricultură, lei	2708,9	3072,3	3321,4	3798,0	4318,4	-159,4
3. Ponderea câștigului în agricultură față de cel pe economie, %	66,2	66,6	65,3	66,6	67,0	0,8 p.p.

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Dezvoltarea economiei și a sectorului agrar în mare măsură depinde de politicile susținute de stat care pot fi realizate doar prin acțiuni concrete și eficiente.

Pentru modernizarea sectorului agrar se subvenționează activitățile investiționale legate de crearea unităților de producere a materialului semincer, săditor și reproductiv, de procesare și manipulare a producției agricole, dotarea cu tehnică și utilaj agricol, crearea infrastructurii de colectare a produselor agricole, asigurarea cu materie primă agricolă, înființarea plantațiilor multianuale, dezvoltarea sferei serviciilor în agricultură; productivitatea și competitivitatea în sectorul agricol și sunt politici cheie care trebuie orientate spre creștere și dezvoltare prin recapitalizarea sectorului și utilizarea noilor tehnologii, iar pentru asigurarea concurenței înalte la

nivel internațional, se cere ca domeniul să fie orientat spre creșterea produselor cu o valoare înaltă dar și din punct de vedere ecologic. O evoluție stabilă și garantată a producției agricole poate fi realizată prin asigurarea resurselor naturale și creșterea recoltelor în condițiile climaterice nefavorabile.

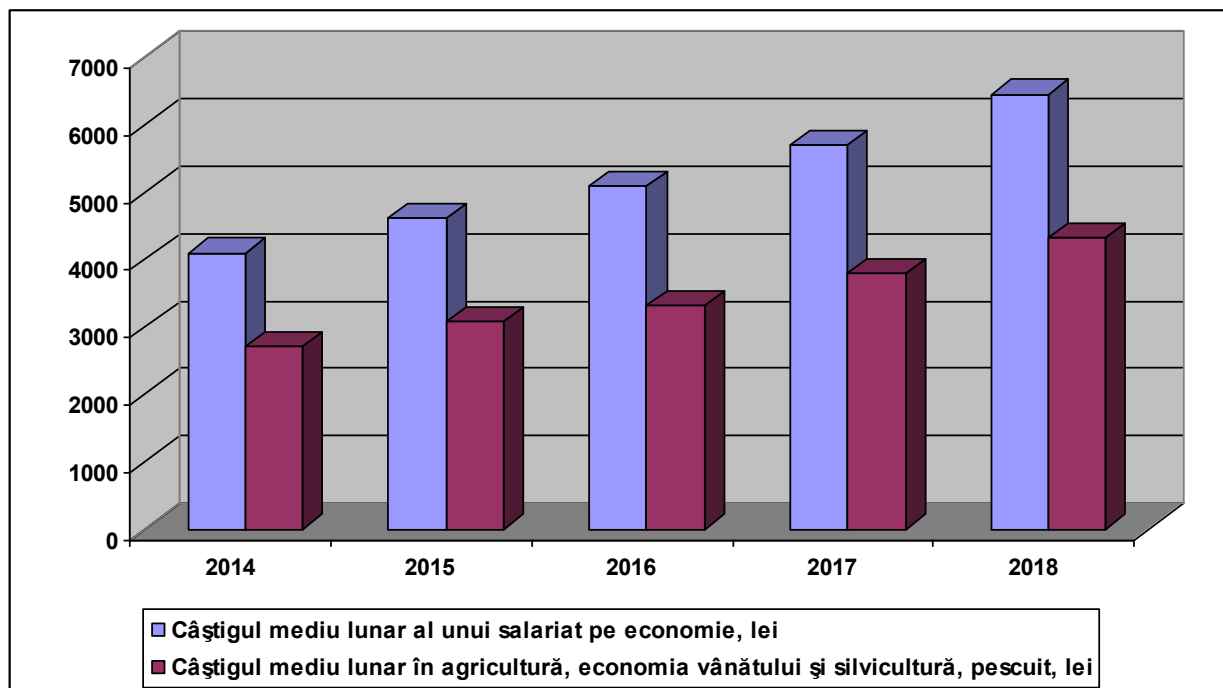


Fig. 3. Evoluția câștigului salarial mediu lunar pe economie și în agricultură

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Ca o concluzie generală putem constata că pentru dezvoltarea stabilă a sectorului agricol și a mediului rural în întregime, este necesar de a asigura la prima etapă o stabilitate economică pe o perioadă previzibilă și acceptată de producătorii autohtoni, iar la etapa a doua -dezvoltarea acestui sector în baza principiilor economiei de piață internă și externă reflectate în strategiile de dezvoltare a economiei naționale în contextul strategiei de dezvoltare a UE.

Bibliografie

1. Baza de date ale Biroului Național de Statistică al Republicii Moldova <http://statbank.statistica.md/>
2. Национальная стратегия развития сельского хозяйства и сельской местности на 2014-2020 годы. Nr.409 от 04 июля 2014. В: Мониторул Официал Республики Молдова, 10.06.2014, nr.152
3. Lal R. Soil and water management options for adaptation to climate change. In Adapting Agriculture to Climate Change. Report 21 ed. Edited by A. Eggleham and R.W.F. Hardy. Ithaca, New York, USA: National Agricultural Biotechnology Council (NABC). 2009, p. 117-135
4. Gaia A., Magazin P., Ștefan G. Economie agrară. Iași, 1998, 252 p. 5. ТКАЧ, А. В. Сельскохозяйственная кооперация. Москва, 2006, 364 с.
5. Vajura T. Economia agrară și dezvoltarea spațiului rural. Chișinău, CEPUSM, 2007, 155 p.
6. Баранов Е. Факторы риска как основа стратегического управления предприятиями аграрного сектора экономики. În: Materialele Conferinței Internaționale Științifico-Practice

„Creșterea Economică În Condițiile Globalizării”, Institutul Național de Cercetări Economice, 17-18 octombrie 2013, p. 334-336.

.....